

В.О. Сидорка, кандидат с.-г. наук
Дніпропетровська дослідна станція
Інституту овочівництва і баштанництва НААН

РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНКИ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ КАБАЧКА ЗА КОМПЛЕКСОМ ЦІННИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ОЗНАК

Представлені результати досліджень вихідного матеріалу кабачка за комплексом цінних господарських ознак. Виділено джерела для селекції на скоростиглість, за формою плода відповідно до запланованої моделі, за більшим вмістом сухої розчинної речовини, продуктивністю і стійкістю проти хвороб та посухи.

Ключові слова: кабачок, скоростиглість, суха розчинна речовина, продуктивність, стійкість проти хвороб та посухи.

Вступ. Різновидом овочевого гарбуза є кабачок. Серед баштанних рослин кабачок найбільш розповсюджений вид, завдяки своїй скоростиглості, урожайності, дієтичним властивостям і високій стійкості до холоду [1, 2]. Вирощування кабачка з незначними затратами праці і енергоресурсів дозволяє розширити асортимент, покращити забезпечення населення овочевою продукцією в ранні строки. Вітчизняні сорти високопродуктивні, з добрими смаковими якістьми, але вони не придатні для виготовлення ікри, оскільки мають непривабливий зовнішній вигляд готового продукту. Попитом користуються білоплідні сорти кабачка циліндричної форми, однак плоди їх швидко переростають (утворюючи насінневу камеру), їм властивий короткий період технічної стиглості. Тому сьогодні стоїть питання створення скоростиглих, холодостійких, посухостійких, продуктивних екотипів, сортів і гетерозисних гібридів з високою стійкістю до абіотичних і біотичних факторів, з м'яким неколючим опушенням стебла, із високими смаковими і технологічними якістьми плодів [3].

До Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, на 2014 рік внесено 18 сортів кабачка та 17 гетерозисних гібридів, з них лише гібрид Садко F₁ вітчизняної селекції і два створено спільно з іноземними країнами (Кларнет F₁, Солідор F₁) [4]. Селекцією кабачка в Україні займаються такі державні © Сидорка В.О., 2015.

наукові установи – Донецька дослідна станція ІОБ НААН, Південна державна сільськогосподарська дослідна станція Інституту водних проблем і меліорації, Інститут овочівництва і баштанництва НААН та Дніпропетровська дослідна станція ІОБ НААН. Найбільш розвинена селекція кабачка у західноєвропейських фірм.

Метою наших досліджень було вивчення вихідного матеріалу кабачка, виявлення білоплідних зразків з ознаками циліндричності форми плода, ранньостиглості, продуктивності, високим вмістом сухої розчинної речовини у них та стійкістю рослин проти хвороб і посухи.

Методика досліджень. Вивчення і створення вихідного матеріалу є одним з етапів на шляху створення нового сорту, гібрида. Дослідження селекційного матеріалу проводили в умовах недостачі ґрунтової та повітряної вологості, ураження вірусними хворобами та бактеріальною плямистістю, відбирали джерела цінних ознак.

Об'єкт досліджень – кабачок (*Cucurbita pepo* L. var. *giramontia* Duch).

У розсаднику вихідного матеріалу закладали 36 зразків кабачка. У роботі використали зразки селекції країн – України, Росії, Білорусі, Казахстану, Нідерландів, Німеччини, Іспанії, Швеції, Данії, США, Перу та Ботсвани. Сходи і розвиток рослин були ускладнені внаслідок посушливих погодних умов та ураження хворобами. Дослідження провели з 30 зразками кабачка. Розмір ділянки – 20 м².

Досліди заклали згідно із методикою дослідної справи в овочівництві і баштанництві [5–7].

У розсаднику виконали попереднє вивчення сортозразків, одержаних від наукових установ та інших джерел. Їх оцінили за морфологічними та цінними господарськими ознаками. У розсаднику провели основні спостереження та обліки: фенологічні, габітусу рослин, продуктивності та інші. Деякі ознаки оцінили візуально, інші зважуванням і вимірюванням. У ході проведення досліджень здійснили закріплення цінних генетичних ознак методом інцухтування.

Результати досліджень. Зразки кабачка вивчали за морфологічними параметрами рослин, плодів, біологічними властивостями та цінними господарськими ознаками порівняно зі стандартами: Аспірант, Чаклун.

Скоростиглішими за стандартний сорт кабачка Аспірант (27 діб) виявився сорт Adaja RZF – на 2 доби, на добу – Негритёнок, Скворушка, Zucchini gray small, Золотой (з білим кольором плода), Горний (табл. 1). Більш тривалий період сходи – початок технічної стиглості відмічено у зразків Якорь та Куанд (44 доби).

За індексом форми плода від стандартних зразків відрізнялися видовженістю Золотой (з білим кольором плода) – 5,0 та з жовтим

кольором плода – 4,6, Albina – 4,7, Завтрак нефтянника і Ананасний – 4,0. У сорту Ronde de Nice виявилася близькою до округлої форми – 0,8.

За вмістом сухої розчинної речовини у плодах виділилися зразки – Завтрак нефтянника (4,4 %), 4 зразки – К-6498, Blondy, Ананасний і Adaja RZF (3,8 %) і 2 зразки – Негритёнок, Albina (3,7 %). Низький вміст сухої розчинної речовини зафіксовано у сорту Jack-o-Lantern (2,5 %).

Під час проведення досліджень зафіксували сильне ураження рослин вірусними хворобами. Також спостерігали поширеність бактеріальної плямистості і пригнічених у розвитку рослин. На пригнічення розвитку рослин та розповсюдження хвороб мали вплив посушливі погодні умови.

Найбільш стійким зразком до несприятливих умов виявився сорт кабачка Білик.

Серед досліджуваних зразків поширеність вірусних хвороб меншою мірою відмітили у зразків Консул (33 %), Jack-o-Lantern (40 %) і Соусні (45 %). В 11 зразків поширеність вірусних хвороб сягала 100 %, в останніх була дуже високою і високою. На 4 зразках поширювалася бактеріальна плямистість. На 2 стандартних зразках і 10 зразках помітили пригнічення у розвитку рослин.

За рівнем загальної продуктивності однієї рослини кабачка відносно стандартів більший показник у сортів Білик і Albina (3,2 кг), Sudan F (2,2 кг), Консул (2,1 кг), Ronde de Nice, Adaja RZF та Завтрак нефтянника (2,0 кг), Негритёнок і Скворушка (1,7 кг). Низьку продуктивність рослин відмічено у 12 зразків кабачка (0,1–0,6 кг).

Товарність плодів сортозразків кабачка була високою – 100 %. Нестовідсотковою вона була у сортозразків – Золотой (з жовтим кольором плода) – 98 %, Геракл (98,6 %) і Горний (95,5 %).

На основі комплексного вивчення вихідного матеріалу надалі буде проведено роботу стосовно залучення кращих за окремими ознаками та комплексом цінних господарських і селекційно значимих ознак (всього 19 зразків) у гетерозисну селекцію.

Висновки. У результаті вивчення і аналізу сортозразків вихідного матеріалу виділили:

– скоростиглі зразки – Adaja RZF, Негритёнок, Скворушка, Zuccini gray small, Золотой (з білим кольором плода), Горний;

– з високим значенням індекса форми плода (4,0–5,0) виділилися сортозразки – Золотой (з білим кольором плода та з жовтим кольором плода), Albina, Завтрак нефтянника і Ананасний;

– за більшим вмістом сухої розчинної речовини в плодах зразки – Завтрак нефтянника, К-6498, Blondy, Ананасний, Adaja RZF, Негритёнок та Albina;

1. – Цінні господарські показники сортозразків кабачка у розсаднику вихідного матеріалу

Зразок	Період від сходів до початку технічної стиглості плодів, діб	Індекс форми плода	Вміст сухої розчинної речовини, %	Поширеність вірусних хвороб, %	Поширеність бактеріальної плямистості рослин, %	% пригнічених у розвигну рослин	Загальна продуктивність однієї рослини, кг	+ до стандарту 1, кг	+ до стандарту 2, кг	Товарність, %
Аспірант – st ₁	27	2,2	3,2	0	0	57	0,9			100,0
Чаклун – st ₂	39	3,6	3,2	0	0	30	1,0			100,0
Білик	38	2,6	3,5	0	0	0	3,2	+2,3	+2,2	100,0
Соусні	39	2,2	3,5	45	0	0	1,3	+0,4	+0,3	100,0
Chado	29	3,0	3,0	50	0	0	0,6	-0,3	-0,4	100,0
Ролик	27	3,1	3,0	100	0	0	0,2	-0,7	-0,8	100,0
Jack-o-Lantern	39	3,0	2,5	40	0	0	1,3	+0,4	+0,3	100,0
Консул	29	3,2	3,5	33	0	0	2,1	+1,2	+1,1	100,0
Диско	39	2,9	3,2	60	0	0	1,4	+0,5	+0,4	100,0
Онух	29	2,2	3,0	100	0	0	0,3	-0,6	-0,7	100,0
Arygripena	28	2,9	3,2	43	0	57	0,4	-0,5	-0,6	100,0
Zuccino nuso	–	–	–	75	0	25	–	–	–	–
К-6498	38	2,5	3,8	77	0	12	0,6	-0,3	-0,4	100,0
Blondy	27	3,0	3,8	92	0	0	1,5	+0,6	+0,5	100,0
Ronde de Nice	29	0,8	3,2	75	0	0	2,0	+1,1	+1,0	100,0
Salvador	–	–	–	75	0	25	–	–	–	–
Ананасний	27	4,0	3,8	83	0	8	0,4	-0,5	-0,6	100,0
Негритёнок	26	3,3	3,7	50	50	0	1,7	+0,8	+0,7	100,0
President Hybr. Squash	–	–	–	67	0	33	–	–	–	–
Фазан	–	–	–	0	50	50	–	–	–	–
Sudan F	37	3,8	3,5	75	25	0	2,2	+1,3	+1,2	100,0
Calista	–	–	–	100	0	0	–	–	–	–
Скворушка	26	3,9	3,0	78	0	11	1,7	+0,8	+0,7	100,0
Zuccini gray Small	26	3,2	3,4	93	0	0	0,3	-0,6	-0,7	100,0
Золотой (білий плід)	26	5,0	3,0	93	0	17	1,3	+0,4	+0,3	100,0
Золотой (жовтий плід)	30	4,6	3,2	100	0	0	0,3	-0,6	-0,7	98,0
Якорь	44	2,4	3,5	100	0	0	0,1	-0,8	-0,9	100,0
Matpumpor vegetable Marrow	36	2,9	3,2	80	0	20	0,5	-0,4	-0,6	100,0
Albina	27	4,7	3,7	75	0	0	3,2	+2,3	+2,2	100,0
AdaJa RZF	25	3,0	3,8	86	7	0	2,0	+1,1	+1,0	100,0
Геракл	38	3,1	3,3	100	0	0	0,3	-0,6	0,7	98,6
Фараон	–	–	–	100	0	0	–	–	–	–
Куанд	44	3,1	3,0	100	0	0	0,5	-0,4	-0,5	100,0
Зв'язка нефляника	29	4,0	4,4	100	0	0	2,0	+1,1	+1,0	100,0
Дракоша	27	2,3	3,2	100	0	0	1,1	+0,2	+0,1	100,0
Горний	26	2,8	3,0	88	0	0	0,8	-0,1	-0,2	95,5

– відносно стійкі зразки до хвороб і посухи виявилися сорти – Аспірант і Білик, відносно стійкі до вірусних хвороб – Консул, Jack-o-Lantern і Соусні;

– продуктивнішими виявилися зразки кабачка Білик, Albina, Sudan F, Консул, Ronde de Nice, Adaja RZF та Завтрак нефтянника, Негритёнок і Скворушка. Товарність плодів сортозразків висока.

Бібліографія

1. Овочівництво / [Шемавньов В. І., Лазарева О. М., Грекова Н. В. та ін.]. – Дніпропетровськ, 2001. – 390 с.

2. Ботаническая характеристика кабачка и история введения кабачков в культуру [Электронный ресурс]. – Режим доступа к статье: [http// www. 1000listnik. ru](http://www.1000listnik.ru).

3. Селекция, технология выращивания и семеноводство кабачка и патиссона (методические рекомендации) / [Горова Т. К., Тихонова Т. Е., Сергеев Г. В., Яровой Г. И.]. – Х. : ИОБ УААН, 2007. – 22 с.

4. Реєстр сортів рослин України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до реєстру: [http: // sops. gov. ua](http://sops.gov.ua).

5. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві/ [за ред. Бондаренка Г. Л., Яковенка К. І.] – Х. : Основа, 2001. – 369 с.

6. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта / Б. А. Доспехов. – М. : Колос, 1985. – С. 3. – 261.

7. Сучасні методи селекції овочевих і баштанних культур / [за ред. Горова Т. К., Яковенка К. І.] – Х., 2001. – 644 с.

В.А. Сидорка

Результаты оценки исходного материала кабачка за комплексом хозяйственно ценных признаков.

Резюме. Представлены результаты исследований исходного материала кабачка за комплексом хозяйственно ценных признаков. Выделены источники по форме плода, согласно запланированной модели, для селекции на скороспелость, продуктивность, большим содержанием сухого растворимого вещества, устойчивости к болезням и засухе.

V.A. Sydorka

Performance evaluation source material zucchini on a set of agronomic features.

Summary. The results of studies of source material zucchini on a set of agronomic traits. Highlight source selection for earliness in the form of the fetus under the proposed model, more soluble in dry matter productivity and resistance to disease and drought.